

Галина Пагутяк
Славетні коти Королівства
(уривки з книги)

pahutyak.com

Всі права захищені. Публікація і розповсюдження заборонені, © 2013

Переднє слово

Книга, що осьдечки перед тобою, вельмишановний читачу, записана здебільшого зі слів кота Маркуса Щасливого, який сам не побажав вмочати лапки в чорнило, і публікується за його дозволом. Вийти вона мала ще минулого року, однак правки зайняли дуже багато часу. Я не у всьому погоджувався з розмислами шановного співавтора, і часом у нас доходило до гарячих дискусій, сліди яких збереглися на сторінках рукопису почасти на моєму тілі. Врешті-решт ми дійшли до згоди, і ось якої: у складних випадках цілковитої непринципової незгоди я й Маркус додали коментарі. Виявилось, що написати книгу, яка б влаштовувала одночасно людей і котів, дуже важко. Це ж бо різні істоти, з різними запитами і потребами. Наприклад, серед людей трапляються вегетаріанці, натомість кіт-вегетаріанець — помилка природи, цілковитий нонсенс.

Якщо читач вважає, що життєписи Славетних котів Королівства — це лише збірка легенд про котів, то мушу попередити: він помиляється. Мені довелося провести копітку роботи, шукаючи підтвердження в архівах, перевіряти і співставляти факти, провадити дискусії зі співавтором, внаслідок чого деякі життєписи опинились, як то кажуть, за бортом книги. Я досі запитую себе: чи не варто було створити дві окремі версії книги, хоча мріяв про книгу, яка б зближувала два племені — людське й котяче, а не розділяла їх?...

З наукової точки зору ця книга не є суто історичною, але й суто неісторичною її не назвеш. Ми намагались підібрати життєписи таким чином, щоб на першому місці завжди був вчинок, завдяки якому прославився той чи інший кіт. Ми одразу відкинули думку занести в почесний список усіх осіб королівської крові, бо вони лише виконують свою роботу і, маючи підтримку народу, змушені виконувати її якнайкраще. Тим паче, що існує солідна монографія — «Котячі королі», написана колективом Королівського архіву під керівництвом Головного Архіваріуса Михаїла Сумлінного.

Коти-дослідники, коти-лицарі, коти-музиканти, коти-лікарі та інші славні

представники котячого роду стали героями нашої книги. Життєписи різні за розміром, оскільки обсяг залежав виключно від матеріалу, що був у нашому розпорядженні. Деякі архіви безслідно зникли: згоріли під час окупації крутиголовців, були підтоплені, або знищені мишами (*Не згоден з останнім! Це — наклеп! М. Щ.*)

Наостанок хочу висловити подяку працівникам Королівського архіву, художникам-ілюстраторам, а також робітникам Королівської типографії, а також усім, хто поділився з нами інформацією.

Альфабетус Мирний

Вступ

Ким є коти в Королівстві і ким є коти в інших світах.

Мій шановний співавтор Альфабетус забув згадати такий різновид як коти-філософи. Може, тому, що кожен кіт — трішки філософ. Як славетний, так і звичайний. Усі ми споглядаємо Всесвіт, широко розплющивши очі. Нам не потрібні слова, щоб передавати думки один одному. Я хотів назвати свій вступ «Місце котів у Всесвіті», однак мій співавтор після довгих дебатів переконав мене, що це тема окремого філософського трактату, а не збірника життєписів. Кілька світів, де мешкають славетні коти, це ще не Всесвіт, й історії, які я розповідаю, стосуються властиво Королівства, Граничного й Серединного світів, а також Імперії.

Котоцентризм як вчення про котів, довкола яких обертаються Сонце та зірки, відійшов у минуле після того, як люди скористалися цією ідеєю для своїх потреб. І накоїли чимало лиха, зокрема їхнє ставлення до інших живих істот — просто потворне. Я переконаний, що хибні думки людей — це усього лише неправильно зрозумілі думки котів.

Для нас котів, що мешкають в різних світах, найважливіше — знайти гідне місце в житті. Не всім пощастило мешкати в Королівстві, хоча й там є проблеми. Ідеального світу не існує, але це ще не означає, що ми не повинні прагнути досконалості. Коти, люди, книги — ось формула щасливого життя. Коли зникне бодай один компонент, або почне підупадати, Королівство перестане існувати.

Коти вважають монархічний устрій найбільш досконалим і обирають поміж себе короля, одного для всіх світів. Кожен кіт може стати королем, а тому заслуговує поваги, незалежно від того, де він з'явився на світ: на горищі, в покоях, чи в підвалі. Король гарантує дотримання честі й справедливості між своїми громадянами.

400 днів і ночей ми створювали цю книгу. Я змарнів, хутро моє втратило блиск. Я не знав, що перекладати думки на слова так важко. Мій шановний

співавтор Альфаетус написав до мого вступу 2 сторінки коментарів. Але я попросив його не включати їх до книги. Бо мій коментар значно коротший.

Маркус Щасливий, помічник Королівського Архіваріуса.

Кіт у келії

Коли ще не було Королівства, дуже-дуже давно*, в одного ченця жив у келії котик. Імені ченця ніхто не пам'ятає, а от ката звали Пангур і був він білої масті. Часи були важкі й небезпечні, і не раз ченцеві довелось тікати разом з котом від напасті. Чернець молився, щоб світ став кращий, а котик муркотів. Кажуть, що коли кіт муркоче, то він ніби теж молиться. Так-от кіт теж молився, напівзаплющивши очі, щоб усе залишалось хоча б таким, яким воно є. Щоб не переводились миші, щоб господар упіймав завтра рибку, щоб хтось із селян приніс відлюднику глечик молока...Коли надворі сипав сніг і завивав вітер, або просто лив дощ, у келії палав вогонь, і котик ніжився в теплі. Але й при цьому був пильний, бо ніхто не звільняв його від обов'язку стерегти Книгу, що зберігалась у ніші, видовбаній у стіні печери. То була рукописна книга, написана на пергаменті. Її треба було стерегти від мишей. Паперу ще тоді не було, а пергамент мишам був ще більше до смаку. Тому Пангур виконував роботу, яку виконують і сучасні коти в Королівстві.

В Ірландії, звісно, всі розмовляли ірландською мовою, але книжки писали латиною, бо так було *вченіше* (мій шановний співавтор має про мови досить оригінальні судження. (А. М) Дякую! (М. Щ) Пангур був хоча ірландським котом, але й латину розумів. Нас котів страшенно дратує, коли при нас розмовляють або читають вголос незнайомою мовою. І якби котик шипів і пирскав слиною на кожну латинську фразу, чернець або хтось інший міг би подумати, що кіт має щось проти святих книг, а, отже, не може жити в келії святого чоловіка. Тоді ченцеві довелось би розлучитись з Пангуром, а де він знайде іншого ката? В Ірландії дуже цінувались книги, бо їх було мало. Те саме можна сказати й про котів.

Ірландська мова була все ж приємніша для витонченого котячого вушка. Вона для нього була майже рідною. Як тільки чернець починав нею говорити, Пангур широко розплющував очі й починав місити лапами коліна приятеля. І муркотіти-муркотіти...

* А точніше в IX столітті від Р. Х.

І ось одного разу з почуття глибокої вдячності чернець заговорив віршем:

Мій котику, ми з тобою схожі.

Ти ловиш мишей, а я слова.

Ніби й проста думка, але яка глибока. Здається, саме тоді було покладено першу цеглину в підмурівок Королівства!

Ченцеві здалась ця думка дуже побожною, адже він молився за те, щоб усі жили в мирі й злагоді, а цього можна досягти, коли працюєш разом, робиш спільну справу. Зазвичай у тих рукописних книгах були широкі поля, на яких часом ченці малювали чи записували щось важливе, аби не забути. При бажанні запис можна було зішкребти. І так з'явився перший вірш, написаний і записаний ірландською мовою. І хіба не чудово, що той найперший вірш був про кота?

Триста котів-лицарів

Коли Королівство ще тільки починалось, а починалось воно з Незайманої землі, куди тікали ті, хто не міг жити в Серединному світі, разом з першими поселенцями прийшли й коти. Побут втікачів був дуже скромний, бракувало їжі, даху над головою, і людям, що частіше тримали в руках книжку, а не молоток чи заступ, доводилось тепер будувати житло, садити городи. Самі розумієте, що для цього потрібен досвід і певні навички. Коти й собаки, звісно, мусили пильнувати, щоб люди чогось собі не зробили. (Взагалі, це не зовсім політкоректно...(А. М.). Утім, краще жити вже в неоковирній халупі при доброму чоловіку чи жінці, аніж не мати взагалі дому й нишпорити по смітниках. Минуло трохи часу, перш ніж життя у Королівстві налагодилось.

Була ще одна проблема, над якою перші громадяни Королівства зовсім не замислювались. Річ у тім, що їм не доводилось завойовувати свій край. Ці чудові землі просто чекали, що їх заселять саме такі люди, щирі серцем, мирні, доброзичливі й... не зовсім практичні. І ці люди не думали, що раптом їм доведеться захищати Королівство від нападників. Вони й досі кажуть: нас

захищає віра в те, що тут з нами нічого поганого не може трапитись. У інших світах вважають, ніби Королівство захищає магія, але це неправда. Чаклунів і ворожбитів тут немає. Правда, є люди, які практикують магію задля власної втіхи, але це у них як хобі, данина чудовому світу дитинства.

Але ми, коти, вважаємо, що віра вірою, але гострі пазурі, чуйні вуха і добрий зір ніколи не завадять.

Жив у Королівстві кіт на ім'я Мавр, чорний як чорнило. Він прийшов сюди не так давно, у пошуках кращої долі, зазнавши чимало лиха. Мав у серці чимало недовіри, а тому тривожився, дізнавшись, що у Королівстві немає ні кордонів, ні митниць. А далі почав про це й говорити іншим котам. Правда, ті його не дуже слухали, вважаючи, що Мавр просто ще не звик до нового життя. Але минав час, чимало часу сплигло, а тривога і неспокій kota Мавра зростали, й після довгих роздумів він знайшов потрібне рішення.

Коти разом збираються рідко, здебільшого на весняні герці та концерти, або щоб обрати короля. Коли настала весна, Мавр виступив перед громадою своєї вулиці з такою промовою:

— От кожен з нас мітить свою територію пахучою міткою, щоб туди не пхалися чужі коти. І я це зробив так само у своєму садку. Люди теж ставлять мітки, називаючи їх кордонами. У Серединному світі, Імперії, всюди. Я бачив карту Королівства, там є позначені межі. Але вони існують лише на папері. А насправді міток немає. І я хочу знати, де межа, за якою вже немає Королівства? Хтось її бачив?

— Ні. Я не бачив... І я!

— Ніхто не бачив. Я звірявся з картою, ніде жодної тобі рисочки. Невідомо, де починається Імперія чи Граничний світ. І хтось з нас може заблукати й потрапити туди, куди не хотів би потрапити з власної волі. Я знаю, що люди безпечні й легковажні. (Не всі, дорогенький, не всі...(А. М.) Але кіт не має права бути безпечним. Ніколи й ніде!

Коти довго не могли второпати, з якої б то речі їм робити щось за людей, коли навіть не кожен кіт робить те, що повинен робити саме він. Чим тоді пояснити той факт, що деякі люди ставлять мишолопки, позбавляючи права

котів на чесне полювання, а мишей на чудесний порятунок? Отож-то.

Однак невдовзі після деяких розмислів до Мавра приєдналось кілька котів, виключно чорних. Відомо, що чорні коти вельми допитливі й люблять подорожувати. Але на те, щоб позначити (*помітити* (А. М) межі Королівства, їм довелось би витратити кілька років. Внаслідок довгих перемовин нарешті зібралось 300 котів. Уже різної масті. Триста дужих відважних лицарів. Звіряючись з картою Королівства, вони поставили пахучі мітки вздовж кордону — на кущах, деревах, скелях, просто на землі. Їм довелося терпіти холод, голод, ночувати в дуплах дерев, вкриватись опалим листям. Без фаянсової мисочки з молоком, без печей і грубок, без газет, що так приємно шарудять. Їх лапки були зранені, хутро обліплене реп'яками, серця схололи без ласки. Але врешті вони завершили свій героїчний похід, внаслідок якого Королівство отримало кордони. Тільки у тому місці, де кордон проходив посеред ріки, їм не вдалося його встановити. Тому й та частина кордону тримається виключно на вірі. Часом віра слабшає, часом сильнішає. Можливо, Мавр і тут придумав би щось, але він теж скучив за домівкою.

І ось вони повернулись — 300 славних лицарів, цвіт котячого народу.

— Тепер ми знаємо, де починається і закінчується Королівство! — раділи коти.

Вони запропонували Маврові стати генералом, але той відмовився, сказавши слова, що згодом стали знаменитими:

— МАВР ЗРОБИВ СВОЮ СПРАВУ, МАВР МОЖЕ ЙТИ!

І зник в живоплоті, за яким ховався маленький скромний будиночок, де на нього чекала його добра приятелька тиха лагідна жінка. Її імені, на жаль, історія не зберегла.

Кицька на диспуті

Як відомо, в університетах Королівства часто збираються вчені мужі й дами і проводять привселюдні бесіди, що їх називають диспутами. Подібні акції проводились з давніх-давен у Серединному світі. Це робиться, зокрема, для

того, щоб вчені філософи чи історики подихали свіжим повітрям і подивились на інших людей, ну й себе показали. Все таки проводити ціле життя в кабінеті серед книжок не зовсім корисно для здоров'я. На диспути приходили не лише студенти й викладачі, а й пекарі, садівники, ті, хто підмітає вулиці, і гасить пожежі. Тобто кожен, кого, так би мовити, цікавлять важливі питання буття.

Так-ось, був собі колись у Королівстві вчений на ймення Альбертин, який удень здебільшого спав, а вночі працював над книгами. До такого трибу життя його привчила чорно-біла кицька Навігація, яка провадила нічний спосіб життя згідно з дикою котячою природою. Але якщо дикі коти вирушають вночі на полювання, то Навігація залишалась вдома. Юність її вже минула, і тепер кицю приваблював шелест сторінок книг, шарудіння олівця на папері. І вона була дуже лагідною. Дивилась на філософа зеленими очима, стежачи за кожним рухом. Улюблене її місце було на шостому томі повної збірки творів Імануїла Канта, а спала вона в ногах Альбертина. Їй відомі були думки як славного Канта, так і не менш славного в Королівстві Альбертина. Але ніхто не знав думок Навігації. Коти не так легко розлучаються з власними думками, як люди.

Навігації доводилося нагадувати своєму приятелю про те, що треба забрати з ганку молоко, яке приносив молочник, винести сміття, і бодай раз на місяць витерти пилюку з книжок. Мешкати в домі, де немає ні жінок, ні дітей, може, й не дуже зручно, зате спокійно, тому Навігація й гадки не мала перебраться в інший дім. Вона просто почала розмовляти. Відколи кицька сказала перші слова «Хочу їсти», життя її докорінно змінилось на краще. Утім, надто балакучою вона не була й завжди говорила по суті.

Коли Альбертин отримав офіційне запрошення на диспут, то у нього від жаху аж лисина спітніла. Щоб остудитись, він навіть вийшов на ганок, а оскільки було холодно, то наступного ранку прокинувся з нежиттю та іншими неприємними ознаками застуди. Принаймні, так розповідає Історія його хвороби.

Він викликав лікаря, плекаючи надію, що хвороба його тяжка і унеможлиблює участь у диспуті.

— У мене післязавтра диспут, — мовив докірливо Альбертин. — Ви ж мене не вилікуєте до післязавтра?

— У вас, шановний, триденна гарячка. Завтра буде другий день. На вашому місці я б не пропускав диспуту. Це ж зовсім поруч. Попарте ноги в гірчиці, випийте чаю з малиною. Є кому про вас подбати?

Лікар окинув оком захаращену кімнату, яка була для філософа одночасно кабінетом і спальнею. Він мав на увазі родичів, що живуть неподалік, або добрих сусідів. Але аж ніяк не дружину. Тут дружиною навіть не пахло.

«Я про нього подбаю», — хотіла сказати Навігація, але прикусила язика. Адже вона й так знала, що подбає про Альбертина: збігає з запискою до сусідів, посортує пронумеровані сторінки, впорядкує картотеку, і грітиме шию приятелю краще, ніж найтепліший шарф.

Альбертин ствердно кивнув головою, але теж промовчав. Він знав, що кицька подбає про нього краще, ніж будь-яка сусідка. Принаймні, не з'явиться сюди з віником і шваброю.

— Чудово, — мовив лікар. — Ваша хвороба дозволяє вам вставати з ліжка.

Він був трохи дивний, той лікар. Не шкодував пацієнтів, не вкладав їх до ліжка без потреби, і взагалі змушував поводитися так, начебто вони здорові. Не кожному це було до вподоби, але пацієнти лікаря видужували швидко. Іноді він приносив їм цікаві книжки, дітям загадував загадки, і любив оповідати кумедні історії зі своєї практики.

— Я обов'язково прийду на ваш диспут! — пообіцяв лікар, чим ще більше налякав бідолашного Альбертуса. Той хотів, щоб на диспут взагалі ніхто не прийшов. А лікар хотів лише висловити йому свою підтримку.

Коли лікар пішов, Альбертин натягнув ковдру до самого піборіддя й сказав Навігації:

— Я впевнений, що завтра мені стане гірше. І тоді дехто пошкодує про свою легковажність.

— А що таке диспут? — спитала кицька.

Альбертин почав розповідати. І чим більше він розповідав, тим ширше розплющувалися зелені очі Навігації. Цікава тема, подумала вона. *Чи варто завжди говорити правду.*

— Я б хотіла, щоб ти пішов на цей диспут.

Альбертин затремтів.

— Якщо вже на те пішло, то я не готувався до диспуту. Мені повідомили про це ще місяць тому, але я забув. Ти не уявляєш, які наші студенти! Вони мене засміють!

— Звідки ти знаєш?

— Коли я був студентом, то дуже тішився, коли хтось з учасників диспуту *сідав у калюжу.*

— Там що, треба *сідати в калюжу*? — зацікавилась Навігація.

— Часом доводиться.

— Ну, тоді тобі не варто йти. Можеш застудитися.

— Угу, — кивнув Альбертин, радіючи, що вдалося бодай одну особу перетягнути на свій бік.

Навігація потягнулася. Голова її вперлася в третій том Монтеня, а ноги в четвертий том Платона. Розмова втомила кицьку, треба було відновити сили. Але тут вона згадала за приписи лікаря:

— А ноги попарити в гірчиці?

— Яка ти жорстока, Навігаціє, — зітхнув Альбертин.

Коли він із виразом страждання на обличчі встромив ноги у воду, змішану з гірчичним порошком, кицька сіла навпроти й скомандувала:

— Тепер спробуємо провести диспут. Я буду твоїм... як це називається

— Опонентом, — скривився філософ. — Тільки май на увазі, що диспут як правило триває кілька годин, і за цей час вода вистигне.

— Не думаю, що в нас це займе багато часу, — пирхнула Навігація.

— Є ще одна річ... Розумієш, тобі не варто брати участь в цьому диспуті. Сама подумай, ти ніколи не брешеш, отже, не знаєш, що таке правда.

— Поясни!

— Щоб знати, що таке брехня, треба знати, що таке правда, хіба ні?

Тобто, якщо ти не знаєш, що таке день, ти не можеш знати, що таке його протилежність — ніч. Інакше кажучи, чорного не буває без білого...

— А правди не буває без брехні?

— Абсолютно.

Кицька сиділа якийсь час нерухомо, а потім мовила:

— Але якщо я навчусь брехати, ми можемо з тобою провести диспут?

— Тобто для того, щоб провести диспут, ти готова навіть навчитись брехати?! — вигукнув Альбертин.

— А що тут такого? — невинно спитала кицька. — Як ти гадаєш, у мене вийде?

— І кому ти будеш брехати, Навігаціє? Мені? Згоден, я іноді змушений це робити, як і всі люди. Але ти не знаєш життя, моя дорогенька, і ти кішка. Я не хочу, щоб ти мені брехала. Тобі я, до речі, ніколи не брешу.

— Я знаю, — спокійно відказала Навігація. — Я знаю, що таке день, і що таке ніч, і що таке чорне і біле. Мені вистачить й того, що я тобі довіряю.

— А я тобі, — запевнив Альбертин і вийняв ноги з миски, де вже схолола вода. — Я піду на той клятий диспут заради тебе. Ти підеш зі мною, Навігаціє? Ти висловила надзвичайно глибоку думку...

— Яку?

Але філософ, залишаючи мокрі сліди на підлозі, вже побіг до полиць з книгами, і цілу ніч шарудів ними, шурхотів пером на папері і, як це частенько траплялось, геть забув про Навігацію. Зрештою, з нею не могло нічого трапитись поганого. Вона ніколи не змушувала свого приятеля хвилюватись через неї.

...То був незвичайний диспут. Кицька Навігація сиділа в першому ряду, і її чесні зелені очі неабияк спершу бентежили обох диспутантів, але потім вони про неї забули. Слова літали наче тенісні м'ячі від одного філософа до іншого. Очевидно, обидва добре розумілися на правді й брехні, сипали цитатами як горохом. Присутнім важко було визначити, хто з них має рацію. Здається, їх цікавив лиш сам перебіг розмови. А також, чому в Альбертина одна шкарпетка чорна, а друга біла. Чи це забудькуватість, чи, може, символ. Правду знала

лише чорно-біла кицька в першому ряду. Чорну шкарпетку вона затигла під ліжку, бавлячись нею. І аж тепер згадала про це.

Навігацію цікавило лише, хто сяде в калюжу. Але в калюжу ніхто не сів, бо на сцені її, виявляється, просто не було. Напевно, забули налити.

Ну, а тебе, читачу, напевно цікавить, що за глибоку думку висловила того вечора Навігація, коли її приятель парив ноги гірчицею. Ось ця думка:

Не слід платити надто дорогу ціну за те, що тобі не дуже потрібне.

(А я ось що скажу. Може, коти й не знають, що таке правда чи брехня, але вони їх відчують. Кота не одуриш. Маркус Щасливий)

(І я теж дозволю собі додати. Навігація була першою і останньою кішкою, що побувала на диспуті. Альфабетус Мирний).

Кицька-мандрівниця

Кожен кіт бодай раз у житті вирушає в мандри, хай це навіть буде сходова клітка чи сусідський балкон. Це означає, що колись в далекому минулому, перш ніж люди стали їхніми найкращими приятелями, коти були мандрівними істотами. Як ото птахи непокояться восени, відчуваючи серцем поклик вирію, так і коти відчувають поклик весни і тягнуться назустріч пригодам. А коли твоє життя нудне або просто голодно, бо немає поруч людини, яка подбала б про тебе, чи загрожує небезпека — тоді слід шукати кращого місця або хоча б іншого. Перша заповідь котів — НЕ БІЙСЯ! У котів немає бібліотек, вони не пишуть книжок, і життєву мудрість передають з уст в уста. А також розповіді про вільні краї, де багато їжі. БУДЬ ВІЛЬНИМ! — друга котяча заповідь.

У великому місті жила Кицька, з тих, кого називають *підвальними*. І в неї було троє маленьких кошенят. Наближалась зима і ставало дедалі важче знайти їжу, і Кицька боялась, що кошенята не виживуть. Але податися на пошуки кращої долі не наважувалась, бо була зроду боязкою. Маленьку

худеньку чорну кицю часто кривдили інші коти. Будинок, в підвалі якого вона мешкала, був старий і його збирались зносити, але Кицька про це не знала. Просто стало тихіше, бо люди поступово виїжджали, і на смітнику дедалі менше траплялось їстівного. Інші коти давно покинули це погане місце, але куди підеш з крихітними кошенятами, що тільки почали ходити?

Однієї темної дощової ночі Кицька поверталась з нічим до свого кубельця під трубою, коли раптом перед нею виринула велетенська постать сліпуче-білого Кота з очима, що сяяли наче зорі.

— Дитино моя, — мовив Кіт, — тобі не можна тут залишатись. Незабаром стіни будинку впадуть і ти загинеш з дітьми. У тебе залишилось три дні.

Кицька припала до землі, злякавшись більше самого кота, ніж небезпеки, про яку той повідомляв. Видіння раптово зникло і вона поповзла до віконця підвалу. Зненацька лапою вона торкнулась ще теплого тільця миші, хоча миші і щурі давно покинули цей будинок. Кицька підкріпилась і пішла годувати діток. Муркочучи, вона розповіла їм про чудесного Великого Білого Кота з очима як зорі. А сама думала: «Куди ж я піду? З одного боку — Ріка, а з другого котловани для нових будинків.»

— Я ПОДУМАЮ ПРО ЦЕ ЗАВТРА! — позіхнула вона.

І справді наступного дня вона пішла шукати нове місце. Коли перед тобою з'являється величезний білий кіт і попереджає про небезпеку, цим не можна нехтувати. Але їй дуже шкода було покидати свій будинок. Той так затишно вріс у землю й досі пахнув рибою і смаженою картоплею. На третьому поверсі ще висіла фіранка, а на підвіконні стояв горщик з кактусом. Усі двері, навіть деякі вікна були відчинені й Кицька вперше в житті наважилась увійти до будинку й підняти сходами. Вона побачила навстіж відчинені двері й зазирнула в помешкання, де на вікні висіла фіранка, а на підвіконні стояв кактус. Те, що тут немає меблів, Кицьку не збентежило. Вона була дикою підвальною кицькою й нічого не знала про існування подушок, ковдр і килимів. Її ніколи не пестила людська рука, вона ніколи не тулилась до грудей людини, сидячи на колінах. Кицька стрибнула на підвіконня і раптом

почула голос, який сказав:

— КОРОЛІВСТВО!

Від несподіванки Кицька сахнулась, зачепила вазонку з кактусом і той полетів униз. І скільки вона не видивлялась, так і не побачила його внизу. Наче крізь землю провалився.

Вона озирнулась. Їй тут подобалось. В кімнаті було сухо й чисто. Вона посиділа на поживклій підшивці газети «Посейбічні й потойбічні новини». Правда, Кицька не вмiла читати, і цього не знала. Її діткам було б добре вчитись ходити на цій рівній підлозі. Але вона розуміла, що ніколи не приведе сюди дітей. Бо це не їхнє життя. Вони — підвальні коти й іншими бути не можуть.

Кицька зійшла вниз і не знайшла кактуса. Навіть подивилась угору — а раптом він знову з'явився на підвіконні. Проте кактус зник остаточно. Коли щось зникає назавжди, світ змінюється. Він уже не такий, як був ще хвилину тому. І невідомо, що буде з тобою далі.

Про Королівство Кицька вирішила подумати вже в підвалі. Думати тут було НЕБЕЗПЕЧНО. Світ УЖЕ почав змінюватись.

КОРОЛІВСТВО — вона чула це слово раніше, можливо, уві сні. Воно було гарне й затишне, і пахло теплим молоком.

Уночі Кицьку мучив голод і вона вийшла на пошуки їжі. Знайшла скоринку хліба й банку з-під консерви. Порожню. Але вона пахла рибою і, понюхавши бляшанку, Кицька відчула, що сили в неї прибуло. Коли вона збиралась вже шаснути в підвал, дорогу їй заступив Великий Білий Кіт з очима як зорі.

— Завтра. Дім розвалить ЗАВТРА, — мовив він.

— Але... але... — пробелькотіла Кицька. — Ти казав, що це буде через три дні.

— Ти змінила світ, — відказав Великий Білий Кіт.

Вона відразу зрозуміла, що він має на увазі.

— Я ненароком...

— Це — несуттєво, — відказав Кіт. — Днем раніше чи пізніше. Рятуй

своїх дітей. Один з них може стати Котячим Королем.

Кішці здалося, що той глузує з неї. Вона зашипіла:

— У мене троє дітей і я нікому їх не віддам!

— Не шипи, будь ласка, — сказав Великий Білий Кіт. — *Королями стають, а не народжуються.* Тобі треба перебратися на той бік Ріки.

— Ні! Мої діти змокнуть і застудяться. В цьому місті для мене знайдеться ще підвал. Я б і так звідси пішла. Тут немає ні людей, ні мишей. Якби ти був котом, то не наказував би іншому котові. І якби я була котом, а не кицькою, то викликала б тебе на герць.

Лише одна лапа могла б розчавити нашу Кицьку, але вона була сильна тим, що мала рацію. То була її територія. Але Великий Білий Кіт залишився незворушний.

— В будинках, що ти бачила, немає підвалів. Вони стоять на піску. Ти вже змінила світ, ступивши на чужу територію й зіштовхнувши кактус. Часом потрібно розбити стару шкаралупу, щоб звільнитись для нового життя. Ти мусиш перепливти Ріку цієї ночі.

І Кіт розтанув у повітрі. Правда, Кицька почула, як він ще додав, зникаючи: Я буду з тобою. Однак не могла цього стверджувати напевне.

Як би там не було, а банка з-під консерви нагадала їй про те, як одного разу вона натрапила на цілих пів-банки і все з'їла сама! Можливо, на тому боці Ріки на них чекає багато їжі, що допоможе їй кошенятам вирости й стати дужими. Вона спустилась в підвал і почала кликати кошенят. Усі троє були сірі з темними пасочками: одна дівчинка і двоє хлопчиків. Звісно, вона знала, що річку доведеться перепливати тричі: кожного разу з кошеням у зубах. Хоча ніколи не плавала. Але для кожного kota *знати — означає вміти.* Тільки вода в Ріці, мабуть, холодна.

Кицька мала надію, що світ міг змінитися аж настільки, що через Ріку побудували міст. Але ні — міст не з'явився. Зате здалеку долинав собачий гавкіт, і він наближався. Кицька наказала кошенятам сидіти під кущем, а сама взяла в зуби найважчого й ступила у воду. На середині Ріки течія почала відносити її вбік, але знову на допомогу прийшов чудовий запах рибної

консерви, що додавав сили. І десь був Великий Білий Кіт з очима як зорі.

Кицька дісталась берега, що поріс густою сухою травою, й залишила під вербою кошеня, яке тремтіло від холоду. А сама кинулась знову у воду. Вона вже здобула досвід, як долати течію. Кошенята сиділи мовчки. Вони були дуже слухняні. Їй вдалося переправити на той берег маленьку донечку, але втома давалася взнаки. Собаки були вже недалеко. Дикі безпритульні собаки. А найменше кошенятко залишилось на березі само. Вона мусила встигнути його забрати до того, як собаки з'являться на березі. Кицька знала, що коли вона загине, загинуть усі троє її кошенят. Вона вже допливала до середини Ріки, коли побачила тіні на березі. Собаки винюхували її слід. Вона не встигла навіть злякатись, коли почула жалібний писк. Назустріч їй плів найменшенький. Вона попливла і котеня з останніх сил вчепилося в неї крихітними кігтками.

Чи варто говорити, що саме це кошеня, найменше і найслабше, в майбутньому стало королем усіх котів — Сивком?

Але ми ще не закінчили нашої розповіді. Вийшовши на берег, Кицька побачила, як до боку Великого Білого Кота туляться двійко її кошенят, грючись у довгій пухнастій шерсті.

— Я знав, що ти героїчна кішка, мати майбутнього короля, — мовив він. — Тепер залишилось дійти до Королівства, де ти вже не будеш дикою підвальною кішкою.

Кицька пирхнула, бо в душі вона завжди залишатиметься дикою підвальною кішкою. Але вона в цю мить припустила, що її діти можуть бути кимось іншим.

Як тільки вони опинились в Королівстві, Великий Білий Кіт зник, бо він був Котячим Духом, а не звичайним котом. Чорну Кицьку з трьома сірими кошенятами помітили хлопчик і дівчинка. Після довгих перемовин стомлена мандрівкою Кицька погодилась увійти в гарненький будиночок, де на підвіконні стояв кактус в новому горщику.

Лицар Катус і Золота гора

Катус, на прізвисько Непереможний, у дитинстві був дрібним миршавим котиком, частенько підхоплював нежить, та й виріс не надто великий. Але се не вадило бути йому вельми амбітним котом і, як не дивно, врешті прославитись. Оскільки Катус не витримував жодної конкуренції на власній вулиці, то вирішив стати мандрівним лицарем, тобто змушений був шукати щастя поза Батьківщиною. Кажуть, ніби до цього підштовхнув його чоловік на ім'я Луцілій, з яким вони мешкали в одному домі. Той, до речі, теж був не Геркулесом: невисокий, худий, ще й трохи підсліпуватий від надмірного читання книжок. Люди часто стають схожими на котів і собак, якими опікуються. До речі, був і собака — Санчо. Великий і дужий, саме те, що потрібно. Він виконував найважчу роботу в домі — їв і гавкав. Якби Катус з Луцілієм не були амбітними, їм би жилось дуже комфортно під боком цього грізного на вигляд пса. Але вони хотіли чогось досягнути в житті, хоча й шанси на правду були в них невеликі.

Одного разу Луцілію приснилась сяюча Золота гора, на якій був камінь. І той камінь придавив щось живе. І те живе плакало й хотіло звільнитись. Намагаючись скинути камінь, Луцілій розбудив Катуса, що спав у нього в ногах.

— Отак-от! — сказав Луцілій. А через якусь хвилю додав:

— Час настав.

— Дай мені додивитись сон! — пробурчав невдоволено Катус.

У його сні теж була присутня Золота гора, а на ній камінь, що придавив щось живе, і якби Луцілій не хвицав ногами, усе могло би бути по-іншому. Тобто не бути. Але сон Катусові не вдалось додивитися і він поплентався на кухню, де в мисочці мало бути молоко. Однак молока там не виявилось, очевидно, на кухню забігав той ненажерливий пес.

— От я й прожив у цьому домі два роки, і невже так буде далі? Мабуть, настав час змінити своє життя. Чи не піти мені для початку пошукати Золоту

гору?

А Луцілій сидів тим часом на ліжку, прислухаючись до цокання годинника й міркував:

— Мабуть, я ніколи не стану старшим бібліотекарем. Скоро вже й сивина на скронях забіліє, як сніг на вершині гори, а я все ще молодший бібліотекар. Якщо я зараз не піду туди, куди мене кличе доля, то взагалі не піду нікуди. Сподіваюсь, Золота гора в Королівстві, а не в Серединному світі, чи, не дай, Боже, в Імперії.

Луцілій встав і зазирнув на полицю, де було повно географічних атласів усіх світів. Виявилось, що Золота гора є всюди, в усіх світах. Найвища — 3543м, найнижча — 500м над рівнем моря. У Королівстві теж була Золота гора, тільки там, де позначена висота, знаходилась чорнильна ляпка. Зрештою, чому б Луцілію мала снитись гора з іншого світу? Звісно, ця гора в Королівстві.

— Якщо не піду зараз, — бубонів Луцілій, — то вже не виберусь ніколи.

Для цього, щоб зважитись на щось ризиковане й небезпечне, треба мати мету. Досі такої мети в Луцілія не було. І він боявся, щоб з першими променями сонця вона не розтала.

Жодного туристського спорядження в Луцілія не було. Зрештою, навіть якесь спорядження, коли догори лізти й без нього, либонь, важко. А до Золотої гори можна доїхати електричкою.

Луцілій знайшов чисту наволочку для подушки, поклав туди чисті шкарпетки, труси і футболку. Потім додав светр, бо на вершині гори завжди холодніше. А тоді пішов на кухню за припасами. Звісно, він не збирався брати з собою хворобливого котика. Залишить його на сусідів. А от Санчо доведеться взяти. Ніхто з сусідів не захоче опікуватись псом, який ще вчора на них гавкав з-за паркана.

На кухні Луцілій спіткнувся об kota і порожню миску, й механічно наповнив миску молоком.

— Дякую! — мовив Катус.

— Прошу!

Харчі у цьому домі були в основному для Санчо. Луцілій знайшов три бляшанки консервів, половину буханця хліба, і напхав кишені карамельками. Тоді взяв легкі черевики, вдягнув куртку, що по ідеї мала захищати від вітру, а на голову начепив панамку. Написав записку сусідам. Виходячи він сказав голосом, що зрадливо затремтів:

— Бувай, друже. Гадаю, це не займе багато часу.

Кіт, що у цей момент хлестав молоко, навіть не повів вухом. Луцілій заніс записку до дверей сусідів і покликав Санчо. Пес здивовано на нього глипнув, позіхнув і перевернувся на другий бік. Йому приснилась Золота гора, а на тій горі камінь. Під каменем лежить його господар Луцілій і благає про порятунок. Санчо вірив, що сни бувають віщі. І цей сон цілком міг виявитися саме таким. Він мусив його додивитись.

Ображений на пса Луцілій прямував нічною вулицею до вокзалу. Він стояв на пероні такий самотній, а в темряві шурхотіло осіннє листя, мигтіли тіні в світлі ліхтарів, і серце молодшого бібліотекаря щеміло. Щеміло...

Можливо, вам видасться дивним, але бідолашний Луцілій не знав розкладу потягів. Могло виявитися, що потяг вирушить аж через 5 чи сім годин. І тоді, не дочекавшись, молодший бібліотекар повернеться до свого нудного життя, де нічого надзвичайного не відбувається

Але не забуваймо, що Королівство — особливе місце, створене бажаннями людини, її мріями, а тому дає шанс кожному — стати кимось. Кимось іншим, не таким як усі

Із нізвідки з'явився потяг, з трьома вагонами, схожий на той, яким колись їхав утікач з Імперії, книгоноша Орест, і супроводжували його коти Королівства. Сівши у другий вагон, Луцілій примусив себе думати про Золоту гору, а не про дім, в якому прожив ціле життя, не про котика, якого колись вибрав з цілого виводка тому, що той був найменший і найслабший, не про пса Санчо, що одного разу прийшов до нього, такий сумний і страшенно втомлений, і не про бібліотеку, бо коли там є старший бібліотекар, без молодшого можна якийсь час обійтись...Здається, він задрімав, бо коли потяг раптом струсонувало, виявилось, що навпроти на лавці сидять Санчо і Катус, і

пильно його розглядають.

— Ви що тут робите?!

Кіт з псом продовжували дивитись на нього з осудом. Вони застрибнули в потяг в останній момент. Луцілій почував себе вельми незручно.

— Ви хоч знаєте, куди я їду? Я навіть не певен, чи цей потяг їде в потрібному напрямку

Мовчання.

Луцілій почухав носа.

— Я ж би все одно повернувся через пару днів, ну, через тиждень. МЕНІ ЦЕ ПОТРІБНО. Я ХОЧУ ЦЬОГО!

Оце кіт з собакою розуміли: ХОЧУ і МЕНІ ПОТРІБНО. Це було, так би мовити, фундаментом їхньої філософії. Я ХОЧУ, ОТЖЕ, ЦЕ ПОТРІБНО. Але вони розуміли, що це не може бути фундаментом людської філософії, у чому й полягає принципова різниця між котом і людиною, собакою і людиною.

Кіт примружив очі й процитував:

— *Ми відповідаємо за тих, кого приручили до себе.*

Луцілій опустил очі. Санчо уточнив:

— Ми не могли тебе відпустити самого, навіть якщо нам не по дорозі.

— Завжди можна звернути і піти до Золотої гори, — заявив кіт.

— Схоже на те, що в нас одна мета, — зрадів Луцілій. — Розумієте, мені приснився сон...

— Камінь! — загарчав Санчо. — Небезпека!

— Камінь треба зрушити з місця, — діловито мовив Катус. — Один не впорається.

— Дивина! — розвів руками Луцілій. — Нам приснився один і той самий сон. От тільки я не певен, чи потяг їде в потрібному напрямку. Сонце ще не зійшло.

— *Куди б він не їхав, все одно кудись приїде!**

Катус спробував посміхнутися, як Чеширський кіт, але за першим разом у нього не вийшло. І за другим, до речі, теж. Щоб приховати збентеження, він

* Слова Чеширського kota з «Аліси в Країні див» Льюїса Керролла

вирішив поспати. Все одно за вікном темрява.

Вагон гойдався, часом смикався, а коли потяг зупинився, надворі вже розвиднилось. Луцілій прокинувся, визирнув у вікно й побачив просто перед собою вивіску на будиночку залізничної станції:

Золота Гора

- Приїхали! — закричав він.

За кілька секунд товариство висипало з потяга на перон і завмерло. І поки тривало їхнє мовчання, потяг поїхав назад, та так прудко, наче втікав.

- Де в біса тут гора? — врешті процідив Луцілій.

Довкола простягався степ, вкритий рідкою сухою травою, і єдиною окрасою пейзажу був обшарпаний станційний будиночок.

- Може, вона сховалась під землю? — висловив припущення молодший бібліотекар. Землетрус, абощо...

- Нема гори — нема небезпеки, — полегшено зітхнув пес.

- Ні деревця, ні кущика, — простогнав кіт.

- Давайте зайдемо в будинок, може, там хтось є! — запропонував Луцілій.

Однак у будинку нікого не було й не могло бути. Вибиті шибки, товспий шар пилюки та сміття, поламані лавки. Звісно, то не було Королівство. У Королівстві всі станції чистенькі й доглянуті, в оточенні дерев та квітів.

- Може б ти, Катусе, виліз на он той стовп і подивився, може, десь на обрії видніються гори. А ні — то підемо по колії назад. Бо ми тут пропадемо, — сказав Луцілій.

Кіт і пес визнали, що він має рацію. Зрештою, мети вони досягнули. Це місце називається Золота Гора. Правда, втіхи від цього небагато, ну що ж, бува й таке. Треба ж іще додому повернутись без втрат. Може, по дорозі трапиться щось цікаве. Катус поліз на струхлявілий стовп, що загрозливо

похитувався. Згори усе виглядало ще більш непривабливим через дірявий дах на будинку станції. Ну, і степ без краю.

Але дещо Катус все-таки побачив...

У їх бік хтось прямував. Людина.

Втішений кіт зліз, щоб сповістити цю новину.

- Підемо назустріч, — мовив Луцілій. — Спитаємо що та як. Не міг нам просто так усім трьом приснитися один і то й же сон!

Недоліком людей з Королівства було те, що вони не боялися чужинців і були занадто довірливі. Крутиголовці тоді ще не зазіхали на Королівство, часи були спокійні і, якщо казати чесно, нудні. Не довго думаючи мандрівники пішли в той бік на зустріч з незнайомцем, що наразі був для них єдиним джерелом інформації. Невдовзі й Луцілій зумів вгледіти темну постать попереду. Окуляри він забув вдома.

- Що це таке в нього на плечі? — спитав Катус, який сидів на плечі в Луцілія.

- Це — коса, — відповів безтурботно пес. — Я знаю, бо жив колись на селі. Це — чоловік з косою.

Луцілій пополотнів:

- З косою?! Боже ж ти мій, ми з вами йдемо назустріч смерті!

- Що?що?

- Ми йдемо назустріч смерті!

Всі зупинились. Санчо помахав хвостом, щоб приховати збентеження. Чоловіків з косою він бачив нераз, і жаху в нього вони не викликали.

- Якщо тобі так дуже страшно, господарю, — мовив він, — то я погавкаю.

- Ти не розумієш! — засичав Луцілій. — Нам не можна туди йти!От не думав я, що сьогодні зустрінусь зі смертю.

Чоловік з косою раптом спинився як укопаний, раптом помітивши, що назустріч йому хтось йде. Він не був з Королівства, а тому кинувся навтьоки.

Луцілій похитав головою:

- Перший раз бачу, щоб смерть втікала. Хлопці, вона нас боїться!!!
- Вона — це жінка? — здивувався Санчо. — Я бачу чоловіка.
- Хіба не все одно? — відмахнувся Луцілій. — Він, вона...Оце так пригода! Ти куди, Санчо? Ану стій!

Але пса вже охопив мисливський азарт, дуже він любив бавитися в доганячки. А бідолашний чоловік кинув косу, щоб легше було бігти. Санчо взагалі навіть про людське око не слухав Луцілія, через той намагався з ним на людях не з'являтися. Якщо ти не годен дати ладу в своєму домі, хіба можна такому довірити посаду старшого бібліотекаря?

І раптом Санчо зник разом з тим чоловіком, це навіть Луцілій побачив. Він спитав Катуса:

— Як ти гадаєш, нам треба піти за ними?

Кіт потягнувся у нього на плечі.

- Тільки не біжи, бо душу з мене витрясеш. У тебе кістляві плечі.
- Ой! — тихо зойкнув Луцілій, скривившись від болю. І перевівши подих, додав: Не думаю, щоб це була Смерть. Вона жіночої статі. Протилежне суперечило б традиції.

Кіт на таку розумну мову нічого не відповів. Він вважав, що Луцілій просто панікує.

Через кілька хвилин вони побачили видолинок, власне, цілу долину, де стояло зо два десятки замурзаних хатин. Ні чоловіка, ні Санчо ніде не було видно.

«Це — село», — подумав Луцілій. А де село, там гостинність. Мабуть, Санчо вже користується цією гостинністю.

І ось у цьому селі, що належало до Граничного світу, куди б Луцілій нізащо не подався, якби уважніше роздивлявся карту, наші мандрівники здійснили подвиги. Не можна стверджувати, що ці подвиги докорінно змінили світ, тобто поліпшили або ж, навпаки зіпсували. Бо спасіння — це клопіт тих, хто потопає, а не тих, хто спостерігає за процесом

потопання. Утім, мешканцям села Золота Гора не загрожував потоп. Радше навпаки — їм загрожувало безводдя. Не вистачало води, щоб вдосталь

напоїти цю суху тверду землю. Сюди ніколи не прийдуть перелітки-садівники сіяти трави й квіти, садити дерева. Правда, на берегах крихітної річечки, що міліла з кожним оком, росли ще дерева. А решту дерев, цілий ліс мешканці просто вирубали собі на хати й на паливо. На те й вони люди, щоб спочатку робити, а потім думати. У котів та собак — усе по-іншому. *(Ти так впевнений у цьому, Маркусе? Я маю на увазі: спершу робити, а потім вже думати.)*

(А. М.) Зв'язок між деревами й водою — очевидний. Вітри здували сніг і ролючий ґрунт, мороз нищив беззахисні посіви, вода випаровувалась і таке інше. Тому й село було таке бідне й розхристане.

Сільські мешканці одразу впізнали в Луцілію мандрівного філософа. Тому що багато років тому до них приходив один чоловік, з котом і собакою. А от що він говорив, ніхто вже не пам'ятав. Правду кажучи, молодший бібліотекар не був тим, хто потрібен мешканцям Золотої Гори, бо нічого не тямив у сільському господарстві. Він попросив відразу, щоб йому показали бібліотеку, наче то було в Королівстві, чи хоча б у Серединному світі, де ще подекуди збереглись бібліотеки, принаймні, так вони себе називають. Бо справжні бібліотеки все-таки у Королівстві: там кожна книжка знає своє місце і звикла до доторків людських рук. Вас напевно цікавить, як прийняли в цьому глухому селі цю дивну компанію? Нормально прийняли. По-перше, Луцілій виглядав на іноземця, по-друге Санчо мимоволі викликав повагу своїми габаритами і гучним голосом, а по-третє...

Найбільше поваги викликав Катус. Бо в селі не було жодного kota й, відповідно, миші не давали проходу. Та ще й розплодились від такого «добра» злидники. * Дарма, що Катус був невеликий і худенький, усе це компенсувалось хоробрим серцем. Та й з природними інстинктами в нього було все гаразд. Він негайно взявся до діла і почав свою героїчну ходу від хати до хати. Його тільки дивувало, що в селі немає жодного kota. Утім, це було йому на руку, себто, на лапу. Не треба було ні з ким знайомитися. Як правило, знайомства на чужій території закінчуються бійкою. Але відсутність котів пояснювалася тим, що коти не вживаються із злидниками, як вода не

* Див. «Королівство»

вживається з вогнем.

Сім днів і сім ночей тривала битва маленького котика з полчищами мишей, а коли вона закінчилась, усі побачили, як підріс Катус. Бо ж він був ще в тому віці, коли коти ростуть. Селяни мріяли, що чудовий котик залишиться з ними, але про це не могло бути й мови. Катус прийшов сюди, щоб виконати свою місію. А коли виконаєш свою місію, то мусиш повернутися додому.

Луцілій з Санчо теж здійснили подвиги, хоча й не такі помітні, як війна Катуса з мишами. Луцілій отримав відповідь на питання, чому в селі немає бібліотеки: бо люди не вмюють читати. Ніхто. Неймовірно! Школа покинула жителів Золотої Гори так само як вода. Колись тут була школа, але вчитель помандрував у світі. Один дідусь прошамотів, що десь має бути книжка. Він її бачив якось у дитинстві. Батько показував і казав, що то КНИГА. Але напевно її давно з'їли миші.

- Знаєш, що, — сказав Санчо, якому набридло ганяти по селі курей і гавкати на горобців, — Я міг би винюхати цю книжку. Запах паперу ні з чим не переплутаєш.

- Ти певен? — похвалівав Луцілій.

- Пообіцяй, що якщо я її знайду, твоє серце заспокоїться, і ми повернемося додому!

- Звісно, моє серце заспокоїться, — мовив Луцілій. — Якщо книга одна, то вона мусить бути особливою. Вона зможе навчити чогось цих бідолашних людей. Кожна книга здатна чогось навчити.

І вони розпочали пошуки. Санчо оточували найрізноманітніші запахи, однак, на горищах, в пивницях, і в коморах він не почув запаху книги.

- Якщо вона не на землі, то під землею, — подумав Санчо й заходився рити канави, а Луцілій йому допомагати. Дуже марудна справа і довга. До того ж важко було пояснити це селянам. Зрештою, ті здогадались, що дивакуватий іноземець та його величезний собацюра шукають скарб, і тихенько підсміювались над ними.

- Слухай, — мовив Луцілій, падаючи на купу рудої глини, — якщо книга закопана, то не просто так. Вона має бути в чомусь запакована. Наприклад, в

залізній скрині. Ти ж бо знаєш, що *книга — скарб людської душі*.

— Не знаю! — буркнув захеканий Санчо. — Чому ти не казав мені шукати запах заліза?

І дійсно, невдовзі біля струхлявілого пенька пес відчув запах іржавого заліза. Позичивши в селян заступа, Луцілій викопав велику бляшанку, в якій під накривкою зберігалась загорнута в ганчір'я книга, стара-престара. То була дитяча читанка, і спершу Луцілій відчув розчарування, бо вже виріс з того віку, коли читають подібні книжки. Утім, в читанках часто пишуть про корисні речі. Наприклад, як садити дерева, або звідки береться дощ. А наприкінці на чистій сторінці була карта села і позначені хрестиком місця. Тепер уже й селяни зацікавились книгою, й вирушили назирці за Луцілієм та Санчо, які вирішили обстежити місця, позначені на карті.

Санчо зупинився на першому такому місці, пошкріб лапою землю, приклав вухо.

- Вода — сказав він розчаровано. — Усього-навського вода.

- Усього-навського! — закричали селяни. — Ми гинемо без води! Скоро вона геть щезне, і нам доведеться покинути свої домівки й піти світ за очі!

Вони почали копати і викопали приховане джерельце. Якшо прокласти дорогу тому джерельцю, воно потече до річки і там стане більше води. Отже, хрестики позначали забуті джерела, що сховались під землю.

- Я ж казав, що книга — особлива! — задоволено всміхався Луцілій.

- То ми можемо вертатись?

- Мені здається, що треба навчити їх читати. Якось негоже залишати людей неписьменними, як ти гадаєш, Санчо?

За сім днів молодший бібліотекар навчив читати трьох хлопчиків і чотирьох дівчаток, усіх, що були в селі, а ті пообіцяли навчити всіх бажаючих. У книжці були слова, що найкраще пасувати до цієї ситуації: *«Замість того, щоб дати людині хліб, краще навчити її якогось ремесла. Тоді у неї кожен день буде на столі їжа.»*

- Знання — це сила, — мовив пес Санчо, у якого від земляних

робіт м'язи зробились просто сталеві.

Мандрівників проводжало усе село, і їм довелось на прощальному бенкеті виголосити промови.

Луцілій сказав:

- Якщо не допоможете собі самі, ніхто вам не допоможе.

А Катус сказав:

- Де багато мишей, там багато злидників.

А оскільки Санчо вже сказав своє слово раніше, то просто запитав:

- А чому ця місцевість називається Золота Гора?

- Кажуть, один чоловік знайшов тут цілу гору золота, — відповіли селяни.

- І де ж ця гора золота?

Селяни похнюпились. Їм було соромно зізнатись, що гора золота не принесла їм користі.

Над'їхав потяг і Катус, Луцілій та Санчо сіли в перший вагон. Бо в другому вони вже їхали.

Кіт, який виріс

Жило собі у Серединному світі кошеня, пухнасте, сіре з білим, із зеленими очима, одне слово, дуже гарне. І потрапило воно просто від мами у великий багатий дім. Таке було його котяче щастя. Усі носили його на руках, не лише діти, а й господарі. Купали, розчісували, догоджали. Але одного дня все змінилось. Ні, не те, що ви думаєте. Просто кошеня випадково забрело до кімнати, де жив Папуга. Великий білий птах. Дуже говіркий.

Він глянув на малого котика й сказав:

- Ось ще один кіт, який ніколи не виросте!

Зазвичай люди сміються, послухавши папуг. Вони вважають, що ті не

мають власної думки і просто повторюють почуте. Судять по собі. Серед людей так само: хтось сказав, що папуги повторюють чужі слова, а інші цьому повірили. Але наше кошеня не мало ще жодного життєвого досвіду і тому сказало:

- Що ви таке кажете, дядьку? Я багато їм, бавлюся, і виросту велике-велике!

- Це жоден кіт в цьому домі не виріс! — відказав папуга. — А я тут живу вже років двадцять. Ви просто зникаєте.

- Куди?

- Це вже не мій клопіт. Я сиджу в клітці.

На цьому розмова могла б і скінчитись, але кошеня виявилось допитливим і задало наступне питання:

- А скажіть, будь ласка, чому не виростають коти?

- Бо в цьому домі не бажають бачити дорослих котів. Вони ставлять мітки, дряпають меблі, або кричать як навіжені.

- Я не ставитиму міток, — запевнило кошеня. — Я — кицька.

- Який жах! Кицьки приносять кошенят.

- А що в цьому поганого?

Папуга погойдався на перекладині й відповів:

- Гм, та власне нічого. Це — котяча природа.

- Я обов'язково приведу кошенят. Як моя мама.

- Якщо виростеш. Але якщо ти хочеш вирости, тобі треба звідси

ВШИТИСЯ.

- Що?

- Піти, доки ти їм не набридла.

- Але ж вони мене люблять!

- Це не любов, коли ні за кого не відповідаєш.

Звісно, папуга говорив закладно, але кошеня вже зрозуміло, що може не вирости. А воно хотіло стати дорослою кицькою.

- Послухай, мала, — сказав папуга. — Я усіх попереджаю. Усіх нерозумних гарненьких кошенят. І ще жодне мене не послухало. Через два

місяці ти всім набриднеш і тебе відправлять на кухню, де годуватимуть недоїдками. А тоді ти щось поцупиш, або потрапиш під гарячу руку тутешньої кухарки, і вона тебе викине на вулицю. Я це бачив нераз. Твоє серце буде розбите.

- Гаразд, — мовило кошеня. — Я *вшиюся*, як ти кажеш. З розбитим серцем я напевно не виросту. Але куди мені йти?

- Розумні слова! Це я вперше чую за тридцять років. Тобі треба піти в Королівство. Там люблять і малих, і дорослих котів, пухнастих і непухнастих.

- І де воно?

- Вийди за браму, тобто пролізь під нею, і побачиш. І ще одне: якщо ти захворієш, то опинишся на вулиці значно швидше.

«Ой, лишенько!» — подумало кошеня і кинулось тікати з будинку, в якому не виростають. Воно пролізло під брамою і ледь не потрапило під колеса вантажівки, потім собаки відігнали його аж на сусідню вулицю. Потім воно йшло навмання дворами і переночувало в підвалі, де упіймало першу в житті мишку. Діти шпурляли в нього камінням, велетенські коти сичали на нього на смітниках, тому безпечніше було йти ночами. Кошеня схудло і тіло його почало видовжуватися. Воно розпитувало про Королівство у всіх котів, але ніхто нічого не знав. Кошеня подумало навіть, що папуга просто дав йому надію, і ця надія ось-ось помре.

- Ні, це я помру швидше, — зітхало кошеня.

Якось уночі, коли воно йшло через поле, дорогу йому заступив чорнобілий кіт.

- Мені розповідали за тебе, — мовив він. — Я — котячий король Фелікс. Ти хочеш жити гідно й щасливо.

- Так, — відповіло кошеня, власне, вже молоденька кицька.

- Тоді ходімо зі мною. Я проведу тебе до Королівства.

- І я там виросту?

- Ти вже виросла. Ти почала рости, як тільки покинула дім, де тебе мали за іграшку.

І вони пішли поруч стежиною, яка привела їх до куща терну, де був

замаскований вхід до Королівства.

Кажуть, що папуга — це був Білий Птах, з яйця якого народжується новий світ. А може, він був звичайним мудрим і доброзичливим птахом, що знає життя і здатен вчасно дати пораду кожному, хто до нього прислухається.

А кицька згодом стала дружиною короля Фелікса, і в них було багато дітей.

Кіт- книгоноша

Той, хто був книгоношею в Імперії, понад усе цінує ВІРНИСТЬ. Бо зрада тих, кому ти довірився, в Імперії може коштувати тобі свободи і навіть життя. Однак, незважаючи на ризик, книгоноші з Королівства йдуть на нього, і разом з книгами несуть розповіді про свій край. Іноді підданих Імперії усні історії цікавлять навіть більше. Для них важливо знати сам факт, що Королівство існує насправді, й книгоноші — його частинка, і їхня усмішка, що осяває обличчя, може зігріти навіть холодне серце.

Береги Ріки, що відділяє землі Королівства від земель Імперії, — дикі й безлюдні. Їх патрулюють загони озброєних крутиголовців. (Для тих, хто не знає. Крутиголовці — це партія, яка прийшла до влади в Імперії, а взагалі там живуть різні люди. А. М.)

Ця розповідь про kota родом з Імперії, якого звали Бібльос від слова «бібліотека». Так його назвав Мартин, книгоноша із Королівства. Мартин, що уже рік був книгоношею, і вважав себе досить досвідченим, повертався до будинку, де мав ночувати. Минулої ночі він тут ночував. Сьогодні хлопець побував у віддаленому гірському селі, спускаючись, підвернув ногу. Був голодний і втомлений, і коли побачив вогник знайомої оселі, дуже втішився.

Як тільки Мартин наблизився до хвіртки, під ноги йому кинувся господарів котик. Тут котів майже не пускали в дім, ніколи не пестили, й майже не годували. Якщо кіт не несе яйця і не дає молока, вважали тутешні мешканці,

то нехай тішитися, що його хоча б терплять. Мартин нахилився й узяв худенького котика, який не мав навіть імені, на руки.

- Мені теж не подобається наш господар, котусю, але що ми можемо вдіяти?

Кіт почав голосно муркотіти, хапати хлопця за руку, що тяглася до хвіртки, одне слово, поведився надмір схвильовано.

- Що з тобою?

Вдома у Мартина жила кицька, якою опікувались його батьки, і він знав, що коти дуже чутливі до перемін, особливо, до тих, що загрожують небезпекою. Але ж то був чужий кіт! Хлопець познайомився з ним учора увечері. Котик врешті вкусив Мартина за палець, і той відступив на крок від хвіртки. Котик зістрибнув з рук і наче покликав за собою. Мартин пішов за ним вздовж огорожі й раптом відчув запах тютюну. Зрештою, він не пам'ятав, чи господар палив люльку, але в тому запаку було щось нове. Хлопець відійшов подальше й, прихилившись до дерева, спробував побачити щось через вікно. Воно було заслонене, але при світлі лампи ставало наче екраном, по якому ковзали тіні. Одна тінь, друга...Утім, це ще нічого не означало. Раптом він почув, як у хаті щось брязнуло: метал об метал. Так буває, коли дві гвинтівки кладуть поруч. Пастка!

Мартин пригадав, як господар настійливо просив його залишитися ночувати ще на одну ніч, хоча книгоноші зазвичай ніколи не ночують двічі в одному й тому ж домі, щоб не наражати господарів на небезпеку. І він знав, що за виказ книгонош поліції платять гроші, тоді як за переховування жорстоко карають. Господар йому ще вчора не сподобався. Треба було довіритися власній інтуїції. А провідник у горах? Він мав довести його до місця нічлігу, але в останню мить сказав, що в нього захворіла дочка.

Книгоноша тихо сковзнув у густу темряву й сховався у лісі. А якби засідка була біля будинку? Кіт біг за ним, він відчував його м'які кроки. Тепер доведеться йти в гори, йти аж до світанку, хоч нога все же болить. Адже за ним можуть послати погоню. А в горах він буде в безпеці. Крутиголовські солдати бояться гір.

Кіт не відставав. «Що ж, — подумав книгоноша, — можна взяти його з собою.» Від того, що він був не сам, поволі тануло почуття гіркоти. Мартина ще ніхто не зраджував, не продавав за гроші. Він озирнувся. Білі котячі лапки мигтіли в темряві. Потім кіт стрибнув убік, забіг наперед і вони опинились на стежці, що привела до ущелини. Він пам'ятав цю ущелину. Нею можна було вийти на перевал. Навіть вдень тут легко можна було сховатись від погоні. От тільки непокоїло, що ж вирішив кіт. Чи повернеться додому, а чи розділить з ним небезпечне життя книгоноші? Його кішці Летиції таке життя не приснилося б і в найстрашнішому сні.

Мартин зупинився й сказав до кота:

- Ти врятував мене, я твій боржник.

Котячі очі зблиснули, рятівник коротко някнув і застрибнув на плече Мартинові.

- Що ж, — мовив книгоноша, — можливо, і я стану тобі колись в пригоді.

На ранок вони зустріли інших книгонош, з якими вирушили до містечка, де мали поповнити свої запаси книжок. * Кіт нарешті отримав ім'я. Назвали його Бібльосом. Не всі книгоноші схвалили вчинок Мартіна, особливо, досвідчені. Адже кіт міг перешкоджати йому виконувати свої обов'язки. Кіт не повинен вести спартанське життя, врешті. Йому потрібен дім. І можливо, попередній господар тужить за своїм котиком. Останній аргумент дуже розсмішив Мартина. А потім розсердив. Він теж потай покинув дім і батьків, щоб стати книгоношею, тому вчинок кота не видавався йому дивним.

Невдовзі всі зрозуміли, який це скарб Бібльос. Кіт відчував наближення небезпеки, і її вдалося уникнути не один раз. Кіт чудово розумівся на людях, і якщо помічав у них темні думки, усім своїм видом виявляв неприязнь. Він любив спати в наплічнику на книжках, зігріваючи тілом спину Мартина в далеких переходах. Вранці він приносив книгоноші мишку на сніданок. Правда, той завжди відмовлявся від мишачого м'яса.

* Робота книгонош з Королівства полягає в тому, що вони приносять людям книги, а через деякий час забирають прочитані. Багато книг вони не носять, щоб не привертати увагу, від 5 до 7. Іноді читачі замовляють їм певні книги. Тому кожен книгоноша мусить знати, у кого є та чи інша книга, і де вона зараз перебуває.

Мартин був один з тих книгонош, хто відгукнувся на поклик королеви Олімпії, й згодом побував у королівському палаці разом з Бібльосом, де представив його Її Величності.

Здавалось, з поверненням до Королівства життя стане чудовим. Власне, так воно й було. Мартин уранці розвозив хліб із пекарні, а увечері навчався в Університеті. А Бібльос сидів на ганку, іноді разом з кішкою Летицією, й чекав на нього.

І ось одного разу Бібльос зник. Мартин дуже стривожився. У нього з'явилися погані передчуття. Батько з матір'ю не могли сказати, куди дівся Бібльос. Зранку той поснідав, потім спав на Мартиновому ліжку, а потім, очевидно, вистрибнув через кватирку. Ніхто з сусідів нічого не помітив підозрілого, а Летиція тільки сердито пирхала, хоча вона могла знати більше, ніж інші. Мартин пригадав, що останнім часом Бібльос був дуже ласкавий до нього. Може, просив вибачення?

Фото Бібльоса з'явилося в газетах та Інтернеті, але ніхто не зголосився.

Десь через півроку двоє з книгонош, які були родом з Імперії, а тому залишились там, зустріли іншого книгоношу, і той розповів їм про те, як дивом уникнув арешту. Якийсь кіт непомітно викинув з його наплечника книги, і заліз туди, а через півгодини книгоношу затримали крутиголовські солдати. Вони обшукали його, і замість книжок знайшли в наплечнику kota, що солодко спав, скрутившись в клубочок.

- У нас теж був дивний випадок, — сказав один зі слухачів. — Мене було вже спіймали, як раптом звідкись взявся кіт, кинувся на крутиголовців, і я зумів втекти, скориставшись з розгубленості. Не кіт, а справжній лев.

Сірий з білими лапками.